

INVESTERTID I ORD

- du får betalt for strevet!

Innledning

Språkets mindre bestanddeler – ordene – er utgangspunkt for dette innsticket i Fremmedspraksenterets tidsskrift *Communicare* nr. 1/2012 som har språklæring som hovedtema. Når vi møter et ord, dvs. leser eller hører det, er det på ingen måte ensbetydende med at vi dermed kan ordet. For at ord ikke skal bli glemt, er det helt sentralt at de gjentas og også aktivt anvendes. På denne måten har ordene en mulighet for å lande i langtidshukommelsen og dermed være ord som lagres og står til rådighet enten reseptivt eller produktivt. Her ser vi på noen ordlæringsstrategier som kan være til hjelp i denne prosessen med innkodning, lagring og framplukking av ord.

1

Hurtigtips for ordinnlæring

- Utnytt transparente ord, såkalte "gratisord" som ligner ord i andre språk, for det de er verdt
- Fokuser på relevante ord, eller ord som fanger din oppmerksomhet fordi de er morsomme, annerledes, interessante...
- Lær ord gjennom å arbeide med kontraster (ordpar med motsatt betydning)
- Del opp lengre ord i håndterlige sekvenser/deler/enheter
- Tenk tidsøkonomisk og lær deg betydningen av f. eks. for- og etterstavelser som går igjen
- Benytt deg av "kvalifisert" gjetting
- Mobiliser hele sansesystemet, assosier fritt og gjør ordet til "ditt" (relater det til bilder, hendelser, ord i samme "familie", m.m.)
- Organiser ord i tematiske "samlesekker" (ordklasse, emne osv.)
- Støtt deg på hjelpemidler (f. eks. ordbøker og andre oppslagsverk)
- Pugg gjerne fraser, dvs. ord i en sammenheng
- Lytt og lær! Vær på utkikk etter lydhermende ord med sin mer åpenbare betydning
- Resirkuler ordene, dvs. bruk dem om og om igjen - til de sitter
- Lek deg med nye sammensetninger av ord du kan
- Bygg videre på ditt eksisterende ordforråd ved å utforske homonymer og ords synonymer og antonymer

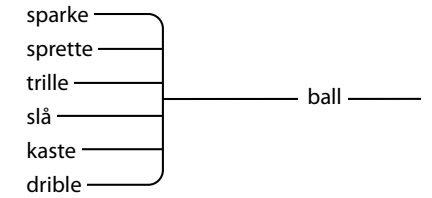
2

Strukturering og visualisering

Tips for å skape struktur i ordlæringen og se sammenhenger.

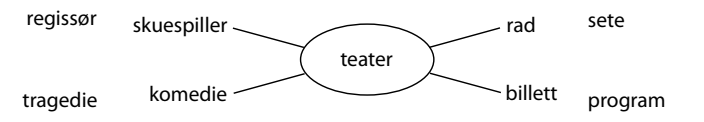
a) Ordgafler

Hva kan du gjøre med (verb) en ball (substantiv)? Se eksempel. Lag tilsvarende "gafler" for ordene mat, bil og film på ditt målsspråk. Du kan også lage ordgafler der du beskriver noe med bruk av adjektiv, f. eks. som ordet idé (god, original, spennende, fantastisk, dårlig, m.m.)

b) Ordkart

For lettere å huske et ord, kan det lønne seg å relatere det til andre ord og begreper - her eksemplifisert med et ordkart:

- 1 Mag ik de rekening?
- 2 L'addition, s'il vous plaît!
- 3 The bill, please!
- 4 Il conto, per favore!
- 5 ¿La cuenta, por favor!
- 6 Rachónek, proszę!
- 7 A conta, por favor!
- 8 Die Rechnung, bitte!

Learning words is not like ticking items on a shopping list when they have been bought. It is more like the continual process of trying to keep a house clean: the cleaning (or learning) can be done one day, but needs doing again the next

Cameron 2001. I: Veiledning til læreplan i engelsk. Udir.

c) Ordsky

I. For å bli bevisst eget ordforråd, kan man kopiere inn egenskrevet tekst i et ordskyprogram som f. eks. *Wordle.net*. Resultatet vil bli en visualisering av vokabularet som er brukt og hvilke ord som er mest frekvente. Med et felles emne som utgangspunkt for en skriveoppgave, kan klassens ordskyer stilles ut i et "galleri" og slik være en inspirasjon i eget arbeid med ordtilfanget. Her et eksempel på en ordsky over sangen *Hjalmar* av Trond-Viggo Torgersen.

II. Du kan også utnytte *Wordle* i din glosetrening. Skriv inn ord du vil lære og foreta så en vurdering av hvilke ord som er viktigst. Disse kan framheves ved å føye til et tall (egendefinert frekvens) som sier noe om hvor framtrepende plass ordet skal ha i ordskyen.

4

Jakt på "gjennomsiktige" ord!

- Studer replikkene. Kjenner du igjen språkene?
- Hva sier gjesten/kelneren? Hva var til hjelp for forståelsen av utsagnene (kjennskap til ord i norsk, engelsk, eller andre språk)?
- Kan du nevne annen kunnskap/andre opplysninger du nyttiggjorde deg på veien til forståelse?

- 1 Wilt u pinnen of contant betalen?
- 2 Voulez-vous payer par carte ou en espèces?
- 3 Would you like to pay by credit card or cash?
- 4 Vuole pagare con carta di credito o in contanti?
- 5 ¿Quiere pagar con tarjeta de crédito o en efectivo?
- 6 Chcesz zapłacić kartą kredytową albo Zgotówką?
- 7 Se quer pagar com cartão de crédito ou em dinheiro?
- 8 Möchten Sie per Kreditkarte oder bar bezahlen?

3

Ordleker

a) Hysj! Ikke si det!

Leken tar utgangspunkt i et ord som skal øves gjennom ordforklaring. Ordet presenteres på et kort der det også er listet noen ord som må unngås i forklaringen ("tabu"-ord) – her ligger det godt til rette for å tenke ut språklige "nøtter" til medelever!

Begrep: MARERITT	Begrep: TUNGE
Hysj! Ikke si: sove drøm innbilning	Hysj! Ikke si: munn snakke språk

b) Domino

Dominospill kan lages over hvilket som helst emne, der både enkeltord og ord i en sammenheng øves. Brikkene i spillet er todelt med et bilde som hører sammen med et ord på et annet kort. Alternativt kan man i stedet for et bilde, ha en setning som beskriver ordet. Utfordringen blir å finne ut hva som hører sammen. Løsningen gir en lang, lang rekke. Eksempel (tysk):

c) Bytt plasser!

Klassen sitter i ring med en elev i midten. Denne får i oppdrag å gi den første ordren, f.eks.: "De som har klokke på seg, bytter plass!". Den som gir ordren, er nå med og kjemper om en av de ledige plassene i ringen, dvs. at en igjen blir stående uten plass. Denne må gi neste ordre, osv. Gjennom aktiviteten anvendes kjent vokabular produktivt og reseptivt i en sammenheng. En lignende lek er *Kongen befaler*. Her ligger det til rette for også å lære av hverandre. En utpekes til "konge" og instruerer de andre, f.eks. "Kongen befaler: Stå på ett bein!".